

ENHET
Enheten för Velfärd, Utbildning och
Arbetsmarknadspolitik
HANDLÄGGARE
Malin Wreder

DATUM
2019-05-20

ERT DATUM
2019-05-31

DIARIENUMMER
20190082

ER REFERENS
U2019/00243/S

Utbildningsdepartementet

103 33 Stockholm

LOs yttrandet över betänkandet Framtidsval - karriärvägledning för individ och samhälle (sou 2019:4)

LO har fått möjlighet att yttra sig över rubricerat betänkande och vill lämna följande synpunkter och kommentarer. LO har inte kommenterat alla förslagen i delbetänkandet. De delar som inte är kommenterade tar inte LO ställning till.

LOs synpunkter

Studie- och yrkesvägledning kan vara en starkt bidragande faktor för att främja otraditionella val, där en väl fungerande vägledning kan lyfta fram elevens intressen och inspirera och motivera till att pröva nya tankar och alternativ och studie- och yrkesvägledning har störst betydelse för elever som kommer från en studieovan miljö.

Elevers behov av studie- och yrkesvägledning har ökat av flera skäl, bland annat på grund av att allt fler yrken och utbildningar har tillkommit, fler elever saknar behörighet till gymnasieskolans nationella program och att antalet nyanlända elever har ökat kraftigt. Barns och ungdomars motivation att fullfölja sin utbildning ökar om deras val är väl underbyggda och minskar därmed både den enskildes och samhällets ekonomiska och sociala kostnader. Studie- och yrkesvägledning är således en viktig del i skolans kompensatoriska uppdrag.

Under utredningens gång har det framkommit att studie- och yrkesvägledningen prioriteras och fungerar i varierande grad på skolorna runt om i landet och att det är problematiskt ur ett likvärdighetsperspektiv då alla elever inte ges möjlighet att välja på samma villkor.

POSTADRESS 105 53 Stockholm
BESÖKSADRESS Barnhusgatan 18
TELEFON 08-796 25 00 TELEFAX 08-24 52 28
E-POST mailbox@lo.se HEMSIDA WWW.LO.SE
ORGANISATIONSNUMMER 802001-9769
BANKGIRO 368-4834 PLUSGIRO 8 50-8

Landsorganisationen i Sverige

LO välkomnar därför den ansats utredningen har för att stärka studie- och yrkesvägledning så att innehåll och tillgång blir mer likvärdigt inriktad och lämnar nedan följande synpunkter på ett urval av förslagen.

- LO avstyrker förslaget att studie- och yrkesvägledare ska benämnas i *karriärvägledare*. Utredningen motiverar sitt förslag med att det finns ett behov av att de begrepp som används inom ramen för utbildning harmonierar med dem som används för liknande företeelser i andra vägledningssammanhang. LO anser snarare tvärtom, att begreppet ska harmonisera med det specifika sammanhang och verksamhet som det syftar till att användas i. Begreppet karriärvägledare harmoniserar inte med den vägledning av barn och ungdomar som bedrivs inom skolans område. Att vägleda elever syftar till något mer och bredare än att enbart vägleda dem mot en karriär, vilket begreppet karriärvägledare signalerar. Och med tanke på den stress dagens elever redan upplever inom skolan bör vägledningsbegreppet i skolans verksamhet inte laddas med något som riskerar öka den. LOs hållning är att vägledare verksamma inom skolan fortsatt ska benämnas studie- och yrkesvägledare och att det ska fastslås i skollagen.
- LO välkomnar och tillstyrker förslaget om att elevernas tillgång till studie- och yrkesvägledning ska tydliggöras och förstärkas i skollagen så att det specificeras vad det är gällande vägledning eleven ska ha tillgång till, vilka elevgrupper som ska ges vägledning och vid vilka tillfällen. Nuvarande formuleringar i skollagen är bristfälliga både till innehåll och ansvarsfördelning och säkerställer inte att varje enskild elev ges likvärdig tillgång till vägledning. LO välkomnar därför även att ansvarsfördelningen mellan huvudmän och skolpersonal ska förtydligas i regelverket så att ansvaret tydliggörs för respektive yrkesroll. LO vill även särskilt betona vikten av ett av de vägledningstillfällena som utredningen föreslår och det gäller elever som överväger att avbryta sina studier i förtid. Elever som avbrutit sin utbildning kan ha svårt att finna andra vägar till studier eller arbete och riskerar livslångt utanförskap. Statistiken är tydlig i vad en oavslutad gymnasieutbildning innebär för etableringen på arbetsmarknaden. Elevers benägenhet till att söka vägledning är också tydligt relaterat till social bakgrund. Därför är det av yttersta vikt att det säkerställs att dessa elever fångas upp och ges vägledning om vilka konsekvenser avbrutna studier kan få och vilka möjliga alternativ som finns.

- LO tillstyrker förslaget om att studie- och yrkesvägledarens uppgifter ska tydliggöras genom bestämmelser i skollagen och att det ska framgå att den individuella vägledningen för eleven ska utföras av en studie- och yrkesvägledare.
- LO delar utredningens bedömning att frågor som rör yrken och arbetsliv behöver ges ett ökat utrymme i undervisningen under hela skoltiden och tillstyrker förslaget att kurs- och ämnesplaner ses över så att centralt innehåll och kunskapskrav i större utsträckning kopplas till arbetsliv och arbetsmarknad. LO anser dock att det behöver göras mer inom detta område. Det går inte nog att betona vikten att elever är väl förberedda för arbetslivet och har kunskaper om hur den svenska arbetsmarknaden fungerar. Att kunna etablera sig och stärka sin ställning på arbetsmarknaden är av avgörande betydelse, både för individen och för samhället. Dock handlar det inte enbart om att kunna etablera sig på arbetsmarknaden. Skolans uppgift är också att utveckla eleverna till självständiga individer med förmåga att ta medvetna beslut. Kunskaper om vilka rättigheter och skyldigheter anställda har, vad kollektivavtal är, dess funktion och villkor bidrar till att öka individens medvetenhet, självständighet och beredskap för arbetslivet men också som medborgare och behöver därför få ett ökat utrymme i undervisningen. Idealt sett så borde arbetslivskunskap därför enligt LOs hållning vara ett eget ämne men LO förstår svårigheterna med att rent praktiskt införa det och är därför försiktigt positiv till detta förslag men efterlyser mer och tydligare skrivningar gällande rollerna på arbetsmarknaden, rättigheter och skyldigheter för respektive roller och kollektivavtalens betydelse för en väl fungerande arbetsmarknad.
- LO tillstyrker förslaget om att generell vägledning ska bli ett obligatoriskt inslag och att innehåll och omfattningen i tid för det ska fastslås och att elevens val minskar med motsvarande omfattning.

Däremot avstyrker LO utredningens förslag om att det obligatoriska inslaget ska benämnas *Framtidsval*. Utredningen motiverar sitt förslag med att det signalerar ett brett perspektiv. Men sett till vad detta kunskapsområde enligt utredningen ska innefatta så rimmar namnförslaget i liten utsträckning med innehållet. Begreppet signalerar snarare att det primärt handlar om val för framtiden och det är sannolikt också så eleverna kommer uppfatta det. Den obligatoriska generella vägledningen föreslås behandla kopplingen mellan utbildning och arbete, personlig utveckling, medvetandegörande av intressen, normer, värderingar, attityder, kännedom om arbetsliv och arbetsmarknaden och dess rättsliga reglering. Detta förslag på innehåll ställer sig LO bakom men LO

anser att benämningen *Framtidsval* utifrån innehållet blir missvisande. Och precis som det föreslagna begreppet karriärvägledare kan begreppet uppfattas med en viss laddning och bidra till att öka stress hos eleverna. Med tanke på det breda perspektivet över arbetslivsområdet så bör kunskapsområdet ges en annan benämning, förslagsvis *Arbetslivskunskap*.

- LO tillstyrker förslaget om att det genom skollagen ska ställas krav på att huvudmannen ska ha en plan för studie- och yrkesvägledning. Det innebär att huvudmannen aktivt kommer att behöva redogöra för organiseringen av studie- och yrkesvägledningen, fördelning av resurser och ansvar. LO vill särskilt understryka att organisationen delar utredningens bedömning att planen ska innehålla uppgifter om hur vägledningsresurserna fördelas efter skolenheternas och elevernas olika förutsättningar och behov. LO ser vidare mycket positivt till utredningens förslag om att huvudmannens plan måste innehålla en redogörelse för hur samverkan med det omgivande samhället ska ske. Arbetsmarknadens parter är en tillgång till skolväsendet för att ge en kunskaper om olika yrken, arbetslivet och villkoren på arbetsmarknaden och LO har i olika sammanhang och i skrivelser påpekat behovet av att skola och arbetsliv behöver närma sig varandra och LO ser det här som ett välkommet led i det.
- LO tillstyrker utredningens olika förslag om utökade möjligheter att utbilda sig till studie- och yrkesvägledare. Med tanke på den rådande bristen på studie- och yrkesvägledare så behöver det göras särskilda insatser för att bredda rekryteringen till yrket.
- LO tillstyrker förslaget om att Skolverket och Specialpedagogiska myndigheten ges i uppdrag att ta fram kompetensutvecklande insatser för verksamma studie- och yrkesvägledare, lärare och rektorer med syfte att stärka karriärvägledningen inom skolväsendet. I kombination med en förstärkning av regelverket i skollagen signalerar de kompetensutvecklande insatserna betydelsen av vägledningen och ges en tydligare ställning i skolan och ökar också förväntningarna på hela skolans personal.
- LO är positiv till förslaget om att en digital vägledningstjänst bör inrättas och delar utredningens förslag att Skolverket bör ges ett långsiktigt ansvar att utveckla och tillhandahålla denna digitala tjänst. Att det finns tillgång till relevant och uppdaterad information om innehåll och krav på utbildningsinriktningar och vad de olika inriktningarna innebär, hur utsikterna på arbetsmarknaden ser ut, kan vara avgörande för elevernas val. En välutvecklad digital vägledningstjänst med relevant information om

arbetsmarknadsutsikterna är också en viktig del i att tillgodose regionalt och nationellt kompetensförsörjningsbehov. Dock vill LO påpeka att en digital tjänst inte kan möta hela målgruppens alla behov av information och vägledning utan ska ses som ett komplement till personlig vägledning. LO delar utredningens uppfattning att det är av särskild vikt att den information som den digitala tjänsten ska tillhandahålla är aktuell, tillförlitlig och inte minst opartisk. Med tanke på konkurrensutsättningen i skolsystemet och de drivkrafter systemets konstruktion skapar för olika särintressen så vill LO betona att det är av yttersta vikt att det är en myndighet som ska ha ansvaret för denna tjänst.

Med vänlig hälsning
Landsorganisationen i Sverige

Karl-Petter Thorwaldsson

Mattias Samuelsson